

Filosofia de la il·lustració

Codi: 100307
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500246 Filosofia	OB	2	2

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Professor/a de contacte

Nom: Alejandro Mumbru Mora
Correu electrònic: Alejandro.Mumbru@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)
Grup íntegre en anglès: No
Grup íntegre en català: Sí
Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent extern a la UAB

Àlex Mumbrú Mora

Prerequisits

Cap.

Objectius

Durant el segle XVIII europeu, conegut també com el "Segle de les Llums", o de la Il·lustració, es desenvolupen les conseqüències filosòfiques de la visió (o lectura) científica de la natura, de la constitució cartesiana del subjecte de la certesa i d'un ideal de saber oposat a la foscor de l'Univers metafísic o de l'obscurantisme pur i simple. Examinarem primer el desenvolupament empirista d'aquestes premisses, que fa de la intel·ligència un instrument de domini de la natura i de la política, i que culmina en l'obra de David Hume. Després estudiarem la via racionalista, representada en el segle XVIII per l'obra de Jean-Jacques Rousseau, que parteix d'un possible coneixement apriorístic de l'ésser de l'home, a partir del lloc on es trobaria en una natura ideal. Les dues vies vénen a convergir en l'obra d'Immanuel Kant, on culmina i se sintetitza l'esforç intel·lectual de la Il·lustració. Després d'ell, encara en el segle XVIII, comença a obrir-se pas un pensament unificador del que Kant havia separat en la seva obra crítica, la llei de la natura i l'imperatiu de la llibertat.

L'objectiu formatiu d'aquesta assignatura és d'aconseguir una caracterització alhora històrica i conceptual de la filosofia del segle de les Llums.

Competències

- Analitzar i sintetitzar els arguments centrals dels textos fonamentals de la filosofia en les seves diverses disciplines.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.

- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Reconèixer i interpretar temes i problemes de la filosofia en les seves diverses disciplines.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.
- Situar les idees i els arguments filosòfics més representatius d'una època en el seu rerefons històric i relacionar els autors més rellevants de cada època en qualsevol de les disciplines filosòfiques.
- Utilitzar la simbologia i els procediments de les ciències formals en l'anàlisi i la construcció d'arguments.
- Utilitzar un pensament crític i independent a partir dels temes, els debats i els problemes que planteja la filosofia tant històricament com conceptualment.

Resultats d'aprenentatge

1. Argumentar sobre diversos temes i problemes filosòfics a propòsit d'obres diferents i avaluar els resultats
2. Construir arguments filosòfics amb rigor.
3. Debatre a partir del coneixement especialitzat adquirit en un context interdisciplinari
4. Demostrar una posició pròpia davant d'un problema o una controvèrsia de rellevància filosòfica, o en un treball de recerca filosòfica.
5. Discriminar els trets que defineixen el lloc d'un autor en el context d'una problemàtica i reorganitzar-los en un esquema coherent.
6. Distingir i esquematitzar el contingut fonamental d'un text filosòfic.
7. Establir relacions entre ciència, filosofia, art, religió, política, etc.
8. Establir una planificació per desenvolupar un treball sobre la matèria
9. Exposar els conceptes propis de la història de la filosofia
10. Expressar, tant oralment com per escrit, els temes i els problemes bàsics de la tradició filosòfica.
11. Expressar-se eficaçment aplicant els procediments argumentatius i textuals en els textos formals i científics
12. Identificar les idees principals d'un text sobre la matèria i fer-ne un esquema
13. Indicar els principals temes de la història de la filosofia.
14. Indicar i discutir les principals característiques del pensament definitori d'una època, emmarcant-les en el context.
15. Llegir comprensivament textos filosòfics bàsics.
16. Llegir comprensivament textos filosòfics de la història de la filosofia.
17. Participar en debats sobre fets històrics filosòfics respectant les opinions dels altres participants
18. Presentar treballs en formats ajustats a les demandes i els estils personals, tant individuals com en grup petit.
19. Reconèixer, amb mirada experta, referents filosòfics del passat i del present i avaluar-ne la rellevància.
20. Relacionar diversos ordres que es poden descobrir entre les idees filosòfiques de diferents autors i moments històrics.
21. Resumir els temes i els arguments exposats en un debat filosòfic clàssic.
22. Utilitzar correctament el lèxic específic de la història de la filosofia.

Continguts

1. Consideracions generals sobre la <<Il·lustració>>
2. Qüestions de filosofia de la història: la idea de progrés, el paper de la guerra, filosofia de l'educació
3. Qüestions de filosofia política: l'origen de la societat i la propietat
4. La Il·lustració alemanya i la polèmica del panteisme
5. L'anomalia Rousseau
6. Crítics de la Il·lustració:

- el primer Romanticisme alemany (Schiller, Hölderlin)
- el paper de la Il·lustració a la Fenomenologia de l'Esperit de Hegel
- la Dialèctica de la Il·lustració de Horkheimer i Adorno
- la Il·lustració i la crisi dels grans relats (Lyotard)
- l'hermenèutica i la rehabilitació del prejudici (Gadamer)
- una visió de gènere de la Il·lustració

Metodologia

Les classes s'organitzen al voltant de les exposicions del professor, amb espai per a qüestions i debats amb la participació dels estudiants.

Els estudiants treballen a partir de les exposicions i de la bibliografia recomanada.

En una atenció personalitzada, els estudiants poden formular dubtes, demanar aclariments o ampliacions de la bibliografia.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes a l'aula	50	2	1, 2, 7, 9, 10, 13, 16, 19, 22
Tipus: Supervisades			
Treballs individuals supervisats	30	1,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 20, 21, 22
Tipus: Autònomes			
Treball individual autònom	50	2	7, 9, 11, 15, 19

Avaluació

L'avaluació de l'assignatura consistirà en l'entrega de dues activitats al llarg del quadrimestre (30% + 30%) i la realització d'un treball final (40%) a pactar amb el professor. El format d'aquestes activitats s'indicarà a principi de curs.

Les/els alumnes que no hagin entregat les dues primeres activitats seran no avaluables i hauran de presentar-se directament a l'examen de recuperació.

No s'acceptarà qualsevol treball que no s'entregui en la data fixada. Qualsevol índex de plagi serà penalitzat amb un 0 en l'activitat presentada.

Per poder presentar-se a l'examen de recuperació s'haurà d'haver tret un mínim de 3.5 sobre 10 punts.

En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, etc. El professor o professora vetllarà perquè l'Estudiant hi pugui accedir o li oferirà mitjans alternatius, que estiguin al seu abast.

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Dos treballs a presentar en les dates indicades	30% + 30% de la nota final	10	0,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22
Treball escrit a l'aula	40% de la nota final	10	0,4	1, 9, 10, 15, 16, 19, 22

Bibliografia

BIBLIOGRAFIA

Fonts:

DIDEROT, D. i D'ALEMBERT, "Discurso preliminar" a la *Enciclopedia de las artes y las ciencias*, ed. Orbis, 1985 (versió online)

FICHTE, J. G., *Los caracteres de la edad contemporánea*, trad. J. Gaos, Guillermo Escolar ed. 2019.

FOUCAULT, M., "¿Qué es la Ilustración?", en *Sobre la Ilustración*, ed. Tecnos, Madrid, 2006 (versió online)

GADAMER, H-G., *Verdad y método*, vol. I, ed. Sígueme, 1993.

HEGEL, *Fenomenología del Espíritu*, trad. Manuel Jiménez, ed. Pre-textos, 2006.

---: *Filosofía del dret*, trad. J. L. Vermal, Edhasa, 1999.

HÖLDERLIN, F., *Hiperión o el eremita en Grecia*, trad. J. Munárriz, ed. Hiperión, 2015.

HORKHEIMER M. i ADORNO, TH., *Dialéctica de la Ilustración*, trad. J. J. Sánchez, ed. Trotta, 2018.

KANT, I., *Crítica de la razón pura*, trad. P. Ribas, ed. Alfaguara, Madrid, 1978.

---: *Crítica de la razón práctica*, trad. M. García Morente, ed. Sígueme, Salamanca, 1995.

---: *Crítica de la facultad de juzgar*, trad. R. R. Aramayo, Madrid, A. Machado Libros, 2003.

---: "¿Què és la Il·lustració?", "Idea d'una història universal amb intenció cosmopolita", "Conjectures sobre el començament de la història humana", "La pau perpètua. Un projecte filosòfic", "Replantejament de la pregunta: Si el gènere humà es troba en progrés constant vers el millor", traduccions disponibles a *Història i política*, trad. Salvi Turró, ed. 62, 2002.

---: *La religión dentro de los límites de la mera razón*, trad. F. M. Marzoa, Alianza ed., 1969.

LESSING, G., *La educación del género humano*, ed. Encuentro, 2008.

LOCKE, J., *Segundo tratado sobre el gobierno civil*, trad. C. Mellizo, Alianza ed., 2014.

LYOTARD, J-F., *La condición postmoderna*, trad. M. Antolín, ed. Cátedra, 2000.

ROUSSEAU, J-J., *El contrato social*, trad. E. L. Castellón, Edimat Libros, 1999.

---: *Profesión de fe del vicario savoyano*, trad. A. Pintor-Ramos, ed. Trotta, 2007.

---: *Discurso sobre las ciencias y las artes*, trad. M. Armiño, Alianza ed., 2012.

---: *Discurso sobre el origen de la desigualdad entre los hombres*, trad. M. Armiño, Alianza ed., 2012.

---: *Las ensoñaciones del paseante solitario*, trad. M. Fiszman, ed. Losada, 2011.

SCHILLER, F., *Cartes sobre l'educació estètica de la humanitat*, trad. Jordi Llovet, ed. Adesiara, 2018.

VOLTAIRE, *Càndid*, trad. M. Armiño, Ed. Espasa Libros, 2016.

Obres de caràcter general:

ALCOBERRO, R., *La filosofía de la Il·lustració*, ed. Barcanova, 1992.

BURY, J., *La idea del progreso*, Alianza ed., Madrid, 1971.

CASSIRER, E., *La filosofía de la Ilustración*, México, FCE, 1972.

--- : *El problema del conocimiento en la filosofía y en la ciencia modernas*, México, FCE, 1979 (vol. I y II).

--- : *Kant. Vida y doctrina*, México, FCE, 1993.

--- : *Rousseau, Kant, Goethe. Filosofía y cultura en la Europa del Siglo de las Luces*, trad. R. R. Aramayo, FCE, 2014.

---: *Le problème Jean-Jacques Rousseau*, Hachette, 1987.

---: "L'unité dans l'oeuvre de Rousseau", a VVAA, *Pensée de Rousseau*, Ed. du Seuil, 1984, pp. 41-66.

HAZARD, P., *La crisis de la conciencia europea*, Madrid, Alianza, 1983.

--- : *El pensamiento europeo en el siglo XVIII*, Madrid, Alianza, 1985.

MARTÍNEZ MARZOA, F., *Historia de la filosofía*, Madrid, ed. Istmo, 1973 y 1994, (vol. II).

--- : *Releer a Kant*, Barcelona, ed. Anthropos, 1992.

PHILONENKO, A., *Essais sur la philosophie de la guerre*, Librairie Philosophique J. Vrin, Paris, 1988.

---: *L'oeuvre de Kant*, 2 vol., Librairie Philosophique J. Vrin, París, 1972.

STAROBINSKI, J., *J-J. Rousseau. La transparencia y el obstáculo*, Madrid: Taurus, 1983.

TAVOILLOT, P-H., *Le Crépuscule des Lumières. Les documents de la querelle du panthéisme. 1780-1789*, Coll. «Passages », 1995.

TURRÓ, S., *Lliçons sobre història i dret a Kant*, Edicions Universitat de Barcelona, 1997.

---: "Llei pràctica i esquematització (de Kant a Fichte)", en <<Anuari de la Societat Catalana de Filosofia>> (número IX), Barcelona, IEC, 1997.

--- : *Filosofía i Modernitat. La reconstrucció de l'ordre del món*, Barcelona, Edicions de la Universitat de Barcelona, 2016.

WEIL, E., "Rousseau et sa politique", a VVAA, *Pensée de Rousseau*, Ed. du Seuil, 1984, pp. 9-40.

VVAA, *La Ilustración olvidada. La polémica de los sexos en el siglo XVIII*, ed. Anthropos, 2011.

Material audiovisual

- Arrival (2016), dir. Denis Villeneuve.
- Into the wild (2007), dir. Sean Penn.

- Barry Lyndon (1975), dir. Stanley Kubrik.

Materials en línia

- <http://www.philosophica.info/>
- <http://plato.stanford.edu>
- www.leibniz.es
- <http://www.davidhume.org>
- <https://www.rousseauonline.ch/>